

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
И-Т ПО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА МОРФОЛОГИЯ,
ПАТОЛОГИЯ И АНТРОПОЛОГИЯ С МУЗЕЙ

Вх. № 229
27.09 2021

СОФИЯ

СТАНОВИЩЕ

от: проф. д-р Димитър Кадийски, доктор на медицинските науки,
Институт по експериментална морфология, патология и антропология с музей
(ИЕМПАМ) при БАН, София

Относно: дисертационен труд за присъждане на ОНС „Доктор” в Област на висше образование 4. „Природни науки, математика и информатика“, Професионално направление 4.3 „Биологически науки“, докторска програма: „Антропология“

Автор: асистент Надежда Венециева Параскова - СУ „Св. Климент Охридски“, Биологически факултет, Катедра по анатомия на човека и антропология

Тема: „ДЕРМАТОГЛИФИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА БЪЛГАРСКО НАСЕЛЕНИЕ ОТ ЦЕНТРАЛНА ЗАПАДНА БЪЛГАРИЯ“

Научни консултанти: доц. Зорка Митова, доктор (ИЕМПАМ – БАН) и кин Иван Ширококов, доктор (МАЭ РАН, Кунсткамера, Санкт Петербург)

Форма на докторантурата: докторант на самостоятелна подготовка

Със заповед на директора на ИЕМПАМ–БАН (РД-15-53 А от 10.08.2021 г.) съм определен за член на Научно жури за провеждане на процедура за защита на дисертационен труд на асистент Надежда Венециева Параскова. Представеният ми комплект материали на електронен носител от асистент Надежда Венециева Параскова е в съответствие с членовете на ЗРАСРБ относно защитата на дисертация и специфичните изисквания на БАН и ИЕМПАМ. Комплектът включва: дисертационен труд, проект за автореферат и всички изискуеми според нормативите документи за провеждане на защита на дисертация за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

От оскъдните автобиографични данни, които докторантката Надежда Параскова е предоставила на Научното жури в електронния вариант се разбира, че тя завършва СУ „Климент Охридски“ през 2000 г. с магистърска степен по биология и специалност „Зоология на гръбначните животни и антропология“. Пак според същия, обърнат обратно и крайно нечетлив автобиографичен документ се разбира, че авторката на дисертационния труд към момента е асистент в СУ „Св. Климент Охридски“, катедра „Анатомия на човека и антропология“. С това и с още няколко не толкова важни детайла от кариерното израстване на дисертантката данните за нея в документацията се изчерпват.

За разлика от крайно небрежно предоставената обща административна документация по защитата, резултатите от научноизследователската дейност на Надежда Параскова са обобщени в стегнат дисертационен труд, който надгражда съществуващи към момента исторически, археологически и етнографски факти и дава допълнителен антропологичен поглед върху състава и генезиса на българско население от Централна Западна България.

Работата по дисертационния труд на докторантката е консултирана от доц. Зорка Митова, доктор по антропология, от секцията „Антропология и анатомия“ към ИЕМПАМ, явяваща се почти единствен продължител на проучванията на добре застъпената в миналото в института национална школа по дерматоглифични изследвания, изградена от видни наши антрополози и морфолози. Научен консултант на докторантката е и д-р Иван Ширококов, МАЭ РАН, Кунсткамера, Санкт Петербург, при сътрудничеството с когото дисертантката получава възможност за обективна дискусия и оценка на собствените си морфологични и дерматоглифични изследвания върху една изключително интересна популация от България.

Темата на дисертационния труд е важна, като се има предвид значението на изследването не само от биомедицинска гледна точка, но и за нашето историческо наследство и националния етногенезис. В този смисъл, дерматоглифичната характеристика на съвременно българско население от осем локални популации в района на Централна Западна България: 1) Трудовец, 2) Сливница, 3) Сапарева баня, 4) Своге/Искрец, 5) Кюстендил, 6) Алино, 7) Батановци, 8) Елин Пелин/Бухово и някои други, извършена от авторката на дисертационния труд, допринася за допълнителен популационен скрининг на демографската структура на изследваните обекти.

Добрата литературна осведоменост и теоретичната подготовка на дисертантката са явни и са предпоставка за конкретно формулиране на целта на дисертацията и подходите при провеждането на това интересно антропологично изследване. То включва общо 1600 индивида с обработени 3 200 дланни и 16 000 пръстови отпечатьци. Дерматоглифичното проучване е проведено през периода 2001-2003 година и макар да отразява период отпреди 20 години, то е актуално с изводите си, защото през изтеклия период няма настъпили значителни демографски размествания конкретно в изследваните райони. На основание на увода и литературния обзор са формулирани научноизследователските задачи за изпълнение на територията на района, характеризирани от етнографите по-скоро като „шопска етнографска област“ („Голям шоплук“). Дисертационният труд е написан на 184 страници и съдържа 123 таблици и 39 фигури. Дисертантката популяризира резултати от проведеното антропологично изследване сред научната общност в 3 свои публикации и 4 участия в научни форуми.

Използваните **методология и подходи** включват теренна работа, снемане на дерматоглифичните отпечатьци с приложение на методиката на Cummins, Midlo (1961), обработка и описание на дерматоглифичните отпечатьци, характеризирани на установените признаци, дескриптивен и таксономичен анализ на получените резултати по райони и пълен биостатистически анализ. Трябва да се отбележи, че авторката на дисертационния труд за първи път у нас представя интеграционен IPСА (РС анализ) на ключовите за етническата антропология дерматоглифични и одонтологични белези при населението от Централна Западна България.

Последващата интерпретация на резултатите и сравнителния анализ с данни от съвременната физическа антропология, както и с такива на предходни исторически, археологически и етнографски изследвания, стават база на дискусиата в дисертационния труд. Установените локални дерматоглифични характеристики са представени убедително и индиректно дават данни освен за етнографския състав и движението на населението в Централна Западна България, така и за корелацията му по дерматоглифични признаци с българи от други райони на страната и извън нея (Молдова и Украйна).

Формулираните от дисертантката девет научни приноса представляват обобщение на изводите в дисертацията, произтичат напълно от проведеното антропологично изследване и отразяват почти всички получени и публикувани от авторката резултати. Добре формулираното заключение, представляващо есенцията на изследването показва, че дерматоглифичната картина на проученото население от Централна Западна България е с мозаечен характер в зависимост от нивата на диференциация, специфичните особености и съотношението между отделните компоненти по локални групи. На териториално ниво се регистрират както северноевропейски, така южноевропейски и източни (монголоидни) характеристики, които съответстват на литературните данни от предишни изследвания за наличие на разнообразни антропологични типове сред населението от шопската етнографска област. Важен извод от дисертацията е, че основният фактор за формирането на антропологичния състав на изследваните съвременни български групи от Централна

Западна България е взаимодействието между северните и южните варианти на западноевразийската популация.

Перспектива за продължаване на завършеното проучване авторката вижда в бъдещо изследване на соматологичните белези на населението от този район на страната и включването на данните в интеграционния анализ (заедно с дерматоглифичните и одонтологичните), което ще допринесе за по-пълно прецизиране на етногенезиса на шопската етнографската група в България.

Дисертационният труд на Надежда Параскова е обсъден обстойно на разширено заседание на Секция антропология и анатомия (22.07.2021 г.) при ИЕМПАМ-БАН. Преценката за качествата на труда при това обсъждане, вкл. публикационната активност свързана с него, е като цяло положителна и на процедурата е даден ход. Убеден съм, че личният принос на Надежда Параскова при извършване на изследователската работа на терен, при обобщението на данните, както и при оформянето на дисертационния труд не подлежи на съмнение.

При задължителен минимум 80 точки за изпълнение на минималните изисквания за придобиване на образователната и научна степен доктор в института, Надежда Параскова събира 180 точки, като общият брой кредити на дисертантката е 480 точки, което почти двойно надвишава изискванията на Центъра по обучение при БАН.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният ми за становище материал съдържа фундаментални научни и научно-практически резултати, които представляват реален принос в съвременната антропология. В известна степен тези резултати са косвено приложими в други науки като история, археология и етнография. Структурата на труда е съобразена с класическия вид на дисертация за получаване на образователна и научна степен „доктор“, а обемът ѝ, вкл. илюстративният материал, отговаря на стандартните изисквания. Представената за рецензиране дисертация отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), включително на неговите нови допълнения от 2018 г, на Правилника за прилагането му и на актуализираните изисквания относно получаване на образователната и научна степен „доктор“ в ИЕМПАМ.

Във връзка с изложеното по-горе, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представения дисертационен труд и автореферата. Въз основа на оригиналния характер и богатството на фактологичен материал от антропологичното изследване, на базата на което е съставена дисертацията, **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Надежда Венециева Параскова, асистент в СУ „Св. Климент Охридски“, докторант на самостоятелна подготовка към Секция антропология и анатомия на ИЕМПАМ-БАН.

27.09.2021. г.

Изготвил становището

Проф. д-р Димитър Кадийски, дмн: